

Prešovská univerzita v Prešove – Ústav rusínskeho jazyka a kultúry
Пряшівська універзіта в Пряшові – Інштітут русиньського языка і культури

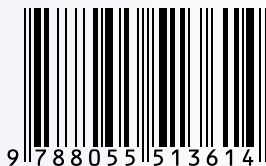
KARPATORUSINISTIKA NA PREŠOVSKÉJ UNIVERZITE

Anna Plišková

КАРПАТОРУСИНІСТІКА НА ПРЯШІВСЬКІЙ УНІВЕРЗІТІ

© Autor: doc. PhDr. Anna Plišková, PhD.
Technický redaktor: Ing. Jaroslav Havrila
Vydavateľ: Prešovská univerzita v Prešove – Ústav rusínskeho jazyka a kultúry
Tlač: Grafotlač Prešov, s. r. o.
Počet strán: 36
Rok vydania: 2015
Vydanie prvé

ISBN 9788055513614

Vydané s podporou grantového systému Úradu vlády SR,
program Kultúra národnostných menšín 2015

Prešovská univerzita v Prešove – Ústav rusínskeho jazyka a kultúry
Пряшівська універзіта в Пряшові – Інштітут русиньского языка і културы

Anna Plišková

**KARPATORUSINISTIKA
NA PREŠOVskej UNIVERZITE**

**КАРПАТОРУСИНІСТІКА
НА ПРЯШІВСЬКІЙ УНІВЕРЗІТІ**

2015

ОБСАН / ОБСЯГ

Karpatorusinistika na Prešovskej univerzite	5
Карпаторусиністика на Пряшівській університі	12
Pracovníci ÚRJK PU / Робітници ІРЯК ПУ	20
Interní doktorandi ÚRJK PU/ Інтерни докторанти ІРЯК ПУ	20
Akreditované študijné programy / Акредітовані штудійні програми	21
Charakteristika profilu absolventa bakalárskeho ŠP	22
Uplatnenie absolventov bakalárskeho ŠP	22
Charakteristika profilu absolventa magisterského ŠP	22
Uplatnenie absolventov magisterského ŠP	23
Charakteristika profilu absolventa doktorandského ŠP	23
Uplatnenie absolventov doktorandského ŠP	24
Štúdiálny plán v bakalárskom ŠP / План навчання в бакалярському ШП	25
Štúdiálny plán v magisterskom ŠP / План навчання в магістерському ШП	27
Štúdiálny plán v doktorandskom ŠP / План навчання в докторському ШП	29
Variant a) Slavistika – rusínsky jazyk	29
Variant b) Slavistika – rusínska literatúra	30
Vybrané publikácie pracovníkov ÚRJK PU / Выбраны публікацыі работніків ІРЯК ПУ	31
Podujatia ÚRJK PU vo fotografiách / Акцыі ІРЯК ПУ у фотграфіях	32

KARPATORUSINISTIKA NA PREŠOVSEJ UNIVERZITE

Revitalizácia národnej identity Rusínov karpatského regiónu, ktorú umožnila „nežná“ revolúcia v roku 1989, oživila aj v podmienkach Slovenskej republiky celý komplex národnostných problémov spojených so životom tejto národnostnej menšiny, ktorá na základe výsledkov sčítania obyvateľstva z roku 2011 sa stala treťou najpočetnejšou národnostnou menšinou žijúcou v SR po maďarskej a rómskej (pozn.: *k rusínskej národnosti sa prihlásilo 33 482 občanov a rusínsky jazyk ako materinský si uviedlo 55 469 občanov SR*). Väčšina jej problémov je však príznačná pre existenciu ktorejkoľvek národnostnej menšiny, preto pre zachovanie základných atribútov každej z nich je nevyhnutný iniciatívny a racionálny prístup k ich riešeniu zo strany samotnej menšiny a efektívny, ústretový a tolerantný zo strany štátu. Za najdôležitejšie z nich Rusíni, a nielen tí, ktorí žijú v Slovenskej republike, od samého začiatku považovali: **legalizáciu svojej národnej identity, ktorá bola v období vlády totalitnej ideológie (50. – 90. roky 20. st.) zakázaná; kodifikáciu rusínskeho spisovného jazyka; zavedenie spisovného jazyka do rôznych sfér spoločenského života; rozvoj rusínskeho školstva.**

S podporou štátu od školského roku 1997/1998 na Slovensku vznikajú základné školy s vyučovaním rusínskeho jazyka a neskôr aj s vyučovacím jazykom rusínskym. Táto skutočnosť si vyžiadala neodkladnú potrebu vysokoškolskej prípravy učiteľských kádrov pre tieto národnostné školy. Ich prípravou bol poverený vtedajší **Ústav národnostných štúdií a cudzích jazykov Prešovskej univerzity v Prešove** (ÚNŠCJ PU), ktorý za týmto účelom vznikol v septembri 1998 z iniciatívy predstaviteľov rusínskej národnostnej menšiny a vďaka špeciálnej účelovej dotácii štátu. V rámci uvedeného ústavu ako prvé začalo fungovať **oddelenie rusínskeho jazyka a kultúry** (ORJK) s tromi pracovníkmi: dvomi vedecko-pedagogickými – doc. PhDr. Vasil' Jabur, CSc. a PhDr. Anna Plišková, a jednou administratívnou – Alicou Turoková-Meceňová, mzdy ktorých pokrylo Ministerstvo školstva SR z kapitoly špecifických výdavkov. So zahájením výučby rusínskeho jazyka vo forme prehĺbeného štúdia prioritne pre poslucháčov Pedagogickej fakulty PU študijného programu (ŠP) Učiteľstvo pre I. stupeň základnej školy sa začalo v akademickom roku 1999/2000. Na zabezpečovaní jednotiek tohto ŠP sa okrem uvedených pedagógov podieľali aj ďalší noví kmeňoví pracovníci ústavu – Mgr. Alena Blichová, PhDr. Kvetoslava Koporová, ako aj pedagógovia z iných katedier PU: prof. PhDr. Jozef Sipko, PhD., doc. PhDr. Valerij Kupko, CSc., a doc. PhDr. Andrej Antoňák, CSc. – všetci z katedry ruského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty PU.

V súvislosti s prípravou na akreditáciu prvého bakalárskeho študijného programu so zameraním na rusínsky jazyk a literatúru – po vstupe do platnosti nového vysokoškolského zákona v SR v roku 2002, ktorý stanovoval pokryť odbornými garanciami podľa prísnych kritérií každý študijný program, ako aj každú jednot-

ku v ňom – pracovníci ORJK boli priamo konfrontovaní s nepriaznivou situáciou absencie na Slovensku odborných garantov pre rusínsky jazyk. Keďže zákon pripúšťal možnosť garantovania ŠP docentom z príbuzného odboru, vedenie ústavu na čele s **profesorom RNDr. Ivanom Bernasovským, DrSc.**, v spolupráci s vedným univerzity iniciovali získanie odborných garantov z radov slovakistov. Vďaka súhlasu **doc. PhDr. Františka Ruščáka, CSc.**, z Fakulty humanitných a prírodných vied PU, neskôr **doc. PhDr. Ľuby Sičákovej, CSc.**, z Pedagogickej fakulty PU, ktorí sa stali prvými odbornými garantmi bakalárskeho a neskôr aj magisterského ŠP Rusínsky jazyk a literatúra na PU, vysokoškolské štúdium rusínskeho jazyka a literatúry na PU po úspešnom, hoci netradične dlhom procese akreditácie, bolo možné otvoriť v akademickom roku 2006/2007. Na dôvažok chceme uviesť, že prvá docentka v novodobej histórii rozvoja rusínskeho jazyka a novej vednej disciplíny karpatorusistiky (pozn. autorka tohto článku) sa na Slovensku habilitovala až v roku 2010, v ktorom zároveň dochádza k zmene na poste odborného garanta v obidvoch učiteľských ŠP Rusínsky jazyk a literatúra na PU.

V roku 2006 dochádza k zmene názvu ústavu, jeho štatútu a zamerania. V dôsledku uvedených zmien pôvodné oddelenie rusínskeho jazyka a kultúry bolo pretransformované iba na „skupinu pre rusínsky jazyk a kultúru“ v rámci nového oddelenia pre výskum národnostnej problematiky **Ústavu regionálnych a národnostných štúdií (ÚRNŠ) PU**. Jeho náplň práce však ostala zachovaná.

Od začiatku existencie ORJK činnosť pracovníkov bola rozvrhnutá do niekoľkých hlavných oblastí: **vedeckovýskumnej a vývojovej pre oblasť normotvorby rusínskeho spisovného jazyka; pedagogicko-výchovnej; publikačnej; dokumentačnej.**

Jednou zo súčastí činnosti oddelenia bola aj oblasť prípravy a odborného posudzovania pedagogických dokumentov a učebníc nevyhnutných pre zavedenie predmetu rusínsky jazyk a kultúra na obidva stupne základnej školy a na stredné školy v SR, propagačná práca vo vzťahu k aktivitám ústavu, oddeleniu rusínskeho jazyka a kultúry, najmä však k možnostiam vysokoškolského štúdia rusínskeho jazyka na Prešovskej univerzite, ďalej príprava vlastných vedeckovýskumných projektov, participácia na projektoch zameraných na národnostné menšiny iných subjektov a pod.

Na poli **vedeckého výskumu a vývoja normotvorby rusínskeho jazyka** pracovníci oddelenia rusínskeho jazyka a kultúry ÚNŠCJ, ÚRNŠ a neskôr samostatného Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry (ÚRJK), boli na pôde PU organizátormi šiestich medzinárodných vedeckých konferencií so zameraním najmä na otázky aktuálneho stavu a perspektív rozvoja rusínskeho spisovného jazyka a karpatsko-rusínskej literatúry (1999, 2003, 2007, 2010, 2011, 2015).

V sledovanom období naši pracovníci participovali na niekoľkých významných domácich vedeckovýskumných a edukačných projektoch:

- v rokoch 2003 – 2005 boli spoluriešiteľmi trojročného štátneho programu výskumu a vývoja pod názvom **Národ, národnosti a etnické skupiny v transformujúcej sa spoločnosti** (hlavný riešiteľ Spoločenskovedný ústav SAV v Košiciach),
- v rokoch 1999 – 2011 každoročne boli zapojení do domáceho grantového projektu Ministerstva školstva SR – **Tvorba učebníc rusínskeho jazyka a literatúry**, v rámci ktorého s ich participáciou a v ich autorstve na Slovensku vyšli všetky doteraz vydané učebnice rusínskeho jazyka a literatúry pre základné a stredné školy s vyučovaním rusínskeho jazyka a s vyučovacím jazykom rusínskym.

V uvedenom období sme boli zapojení takisto do niekoľkých významných medzinárodných vedeckovýskumných a knižných projektov:

- **Słownikzek tematyczny I – II** (koordinátor Nadácia na podporu lemkovskej menšiny Rutenika vo Varšave, 2004, 2006),
- **Encyclopedia of Rusyn History and Culture** (koordinátor University of Toronto, 2002, 2005),
- do najdôležitejšieho projektu z hľadiska perspektívy rusínskeho jazyka – prípravy monografie **Русинський язык** zo série **Najnowsze dzieje języków słowiańskich** v rámci medzinárodného vedeckovýskumného projektu **Współczesne przemiany języków słowiańskich** (koordinátor Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 1999 – 2002); jej vydaním (Opole, 2004, doplnené vydanie so zmenami 2007) bol rusínsky jazyk fakticky prijatý do rodiny slovanských spisovných jazykov.

S platnosťou od 1. marca 2008 na základe návrhu vtedajšieho rektora PU, **prof. RNDr. Reného Matloviča, PhD.**, a po schválení Akademickým senátom PU v rámci Prešovskej univerzity bol na báze oddelenia rusínskeho jazyka a kultúry zriadený samostatný **Ústav rusínskeho jazyka a kultúry** ako vedecko-pedagogické pracovisko s celouniverzitnou pôsobnosťou. Tak ako doterajšia činnosť ORJK v rámci Ústavu národnostných štúdií a cudzích jazykov (1998 – 2006) a neskôr Ústavu regionálnych a národnostných štúdií PU (2006 – február 2008), aj činnosť Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry korešponduje s jeho názvom. Ústav ako jediné svojho druhu vedecko-výskumné pracovisko na Slovensku so zameraním na karpatorusínistiku je zároveň vnímané ako najvyššia vedecká inštitúcia pre oblasť normotvorby rusínskeho spisovného jazyka. Z tohto hľadiska v naplní jeho činnosti aj **naďalej ostáva výskum a vývoj v tejto oblasti**, čomu v súlade so Štatútom ÚRJK PU napomáha činnosť **jazykovej komisie ako poradného orgánu ÚRJK PU**.

Vznik samostatného ústavu a akreditácia nových ŠP Rusínsky jazyky literatúra pre bakalársky a magisterský stupeň vysokoškolského štúdia si vyžiadali najmä personálne dobudovanie pracoviska. Pre ústav tento krok znamenal skvalitnenie

jeho vedeckovýskumnej činnosti, dôkazom čoho je bohatá publikačná činnosť pracovníkov ústavu a citácie ich prác domácimi a zahraničnými vedcami, projektovú aktivitu a zároveň úspešnosť v získavaní grantov z domácich vedeckých a kultúrno-edukačných agentúr Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (VEGA, KEGA), zo štrukturálnych fondov Európskej únie (Agentúra MŠ SR pre štrukturálne fondy EÚ) a z grantového systému Úradu vlády SR – programu Kultúra národností menších.

Pracovníci ÚRJK PU od vzniku ústavu v roku 2008 boli a aj v súčasnosti sú hlavnými riešiteľmi a spoluriešiteľmi niekoľkých, pre rozvoj karpatorusinistiky v Slovenskej republike veľmi dôležitých, projektov:

- v rokoch 2008 – 2010 trojročného projektu **Rusínsky spisovný jazyk na Slovensku: výskum a vývoj** (VEGA 1/0399/08),
- v rokoch 2013 – 2015 trojročného projektu AŠF EÚ **Zlepšenie jazykových kompetencií študentov Prešovskej univerzity v Prešove v jazykoch národností menších** (ITMS 261102302105),
- v rokoch 2013 – 2017 päťročného projektu **Slovenčina v kontexte viacjazyčných spoločenstiev na Slovensku** (APVV-0689-12, hlavný riešiteľ FF UK Bratislava),
- v rokoch 2014 – 2015 dvojročného projektu **Aktualizácia prístupov k vyučovaniu rusínskeho jazyka, literatúry a kultúry na 1. a 2. stupni VŠ štúdiá** (KEGA 023PU-4/2014),
- v rokoch 2014 – 2016 trojročného projektu **Morfológia a slovotvorba rusínskeho jazyka** (KEGA 025PU-4/2014),
- v rokoch 2014 – 2016 trojročného projektu **Dynamické procesy v súčasnej jazykovednej slavistike (Kapitoly z výskumu slovenčiny, rusínčiny, poľštiny a ukrajinčiny)** (VEGA 1/0072/14).

Vzhľadom na aktuálnu situáciu a spoločenskú potrebu, ÚRJK PU má ambíciu perspektívne sa zameriavať aj na výskum iných sfér života rusínskej národnostnej menšiny. Okrem jazyka máme na mysli predovšetkým literatúru a kultúru, oblasť umenia, divadla, histórie, konfesie, kultúrno-spoločenských aktivít rusínskej národnostnej menšiny, problémov národnej identity, asimilačných tendencií atď. Táto vízia si však bude vyžadovať ďalšie adekvátne odborné garancie, ak teda máme uvažovať o nových študijných programoch, v každom prípade však systematickú výchovu kvalifikovaných odborníkov pre uvedené oblasti poznania, ktorá v SR je zatiaľ v kompetencii iba nášho ústavu, v rámci ktorého v súlade so Štatútom ÚRJK PU vyvíjajú svoju činnosť nasledujúce oddelenia a pracovníci:

- **oddelenie rusínskeho jazyka** – prof. PhDr. Júlia Dudášová, DrSc., doc. PhDr. Vasil' Jabur, CSc., doc. PhDr. Anna Plišková, PhD., PhDr. Kvetoslava Koporová, PhD., Mgr. Zdenka Citriaková – interná doktorandka,

-
- **oddelenie rusínskej literatúry a kultúry** – doc. PhDr. Andrej Antoňák, CSc., Mgr. Valerij Paďák, CSc., Mgr. Michal Pavlič – interný doktorand,
 - **oddelenie rusínskych dejín** – PhDr. Stanislav Konečný, CSc.,
 - **oddelenie dokumentačno-knižničné a administratívne** – Mgr. Alica Wietoszewová.

Ústav na zabezpečovaní jednotiek bakalárskeho a magisterského ŠP spolupracuje aj s externými učiteľmi a odborníkmi na jednotlivé oblasti poznania, ktoré sú zahrnuté do študijných plánov akreditovaných študijných programov.

Za veľmi dôležitú, pravda ak nie najdôležitejšiu, sféru nášho záujmu a aktivít považujeme **pedagogickú činnosť**. Napokon, oddelenie rusínskeho jazyka a kultúry v rámci prvého ÚNŠCJ koncom roka 1998 vlastne vzniklo za týmto účelom – začať vychovávať kvalifikovaných učiteľov pre základné školy s vyučovaním rusínskeho jazyka a s vyučovacím jazykom rusínskym. Z tohto dôvodu bol vypracovaný, predložený na akreditáciu a Akreditačnou komisiou SR bol aj schválený (2005, 2007) bakalársky študijný program Rusínsky jazyk a literatúra v kombinácii predmetov v rámci študijného odboru 1.1.1 Učiteľstvo akademických predmetov pre dennú aj externú formu štúdia, ktorý sa v dennej forme realizuje od akademického roku 2006/2007. Následne v roku 2009 bol akreditovaný a začal sa realizovať aj magisterský ŠP. V záujme komplexnej výchovy kvalifikovaných vedcov-karpatorusinistov, ÚRJK pripravil v roku 2013 na akreditáciu aj prvý na Slovensku a zároveň vo svete doktorandský ŠP Slavistika – rusínsky jazyk a literatúra, ktorý PU realizuje od akademického roku 2014/2015 v internej aj externej forme štúdia. Teší nás, že medzi prvými študentmi doktorandského ŠP sú absolventi bakalárskeho a magisterského ŠP Rusínsky jazyk a literatúra, teda doktorandi so solídnymi základmi z danej oblasti poznania, ktorí sa rozhodli získať vedomosti prehĺbovať v 3. stupni VŠ štúdia.

Na základe uvedeného **podstatu existencie Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry vidíme hlavne v zachovaní jeho pedagogickej činnosti**. Nakoniec, objektívna situácia je taká, že žiadna iná univerzita na Slovensku neponúka možnosť štúdia tohto minoritného jazyka a kultúry. Keďže v Prešove ako historickom centre rusínskej kultúry sa už konkrétne možnosti vytvorili – inštitucionálne aj personálne – myslíme si, že je dôležité ich aj v budúcnosti rozvíjať.

Z hľadiska budúcnosti našich ŠP a teda aj výchovy kvalitných karpatorusinistov považujeme za dôležité **rozvíjanie kontaktov medzi pracoviskami, inštitúciami a univerzitami, ktoré realizujú podobné študijné programy** (Pedagogická univerzita v Krakove v Poľsku a Novosadská univerzita v Srbsku), ako aj podporovanie vzájomnej výmeny študentov a učiteľov rusínskeho jazyka, resp. vedeckovýskumných pracovníkov zameraných na karpatorusinistiku. Prínosom pre všetkých zúčastnených by mohla byť v budúcnosti aj príprava a realizácia spoločného študijného programu z oblasti karpatorusinistiky.

Vychádzajúc z možností domácich myslíme si, že propagácii a rozvoju karpatorusinistiky, a prostredníctvom nej aj pestovaniu ducha tolerance by prospelo, ak by na základe vzájomných dohôd medzi jednotlivými pracoviskami PU pracovníci ÚRJK v budúcnosti mali možnosť **participovať na pedagogickej a vedeckovo-skumnej činnosti niektorých odborných katedrií, resp. aj fakúlt PU** podieľajúcich sa na príprave odborníkov pre prácu v národnostne zmiešanom prostredí. Na základe poznania situácie vieme, že zvlášť žiaduce je získavanie jazykových kompetencií v rusínskom jazyku, ako aj komplexných vedomostí o karpatských Rusínoch pre študentov teológie obidvoch teologických fakúlt PU (gréckokatolíckej a pravoslávnej), ktorí po ukončení štúdia prichádzajú do pastoračnej praxe do regiónov s národnostne zmiešaným obyvateľstvom severovýchodného Slovenska často bez základných vedomostí o rusínskom etniku, jeho kultúre, tradíciách, identifikačných znakoch a pod., nehovoriac už o tom, že aj bez ovládania jazyka, resp. aspoň nárečí tejto národnostnej menšiny.

Jednou z významných priorít od začiatku rozvoja karpatorusinistiky na PU je **budovanie špecializovanej Knižnice karpatorusinistiky**, jedinečnej svojho druhu v karpatskom regióne, ktorá by poskytovala žiadanú literatúru k tejto problematike nielen študentom, ale aj doktorandom a vedecko-pedagogickým pracovníkom z PU, ako aj z iných univerzít na Slovensku a v zahraničí. V roku 1999 **Medzinárodná rada pre výskum a výmenu (IREX) vo Washingtone** si Prešovskú univerzitu vybrala za vzdelávacie centrum pre akademických pracovníkov zaoberajúcich sa karpatorusinistikou a následne každoročnými hosťami nášho ústavu boli a sú aj v súčasnosti zahraniční vedci z Nemecka, Ruska, Ukrajiny, Maďarska, Poľska, Srbska, Talianska, Veľkej Británie, USA. Z tohto dôvodu aj v budúcnosti chceme venovať väčšiu pozornosť rozvoju tejto špecializovanej knižnice, pričom veľmi dôležité kroky v tomto smere sa už zrealizovali. Vedenie PU v roku 2013 pre ÚRJK vyčlenilo nové priestory v zrekonštruovanom severnom krídle budovy Rektorátu PU na ul. 17. novembra 15 s jednou väčšou učebňou vhodnou pre vybudovanie knižnice, a zároveň poskytlo finančné prostriedky na jej zariadenie. Následne ÚRJK ako spoluriešiteľ projektu ***Zlepšenie jazykových kompetencií študentov Prešovskej univerzity v Prešove v jazykoch národnostných menšín*** získal z projektu Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom Operačného programu Vzdelávanie ďalšie finančné prostriedky na zakúpenie nevyhnutnej študijnej literatúry a vybudovanie digitálnej Knižnice karpatorusinistiky na základe zbierkového fondu **unikátnej Carpato-Rusyn Library Torontskej univerzity v Kanade**, ktorú počas svojho vyše 40-ročného pôsobenia tam vybudoval vedúci katedry ukrajinistických štúdií **prof. Dr. Paul Robert Magocsi**, zakladateľ modernej karpatorusinistiky. Vďaka dlhodobej aktívnej spolupráci s Torontskou univerzitou a Karpatskorusínskym výskumným centrom v USA Knižnica karpatorusinistiky ÚRJK PU získala množstvo cenných publikácií a vzácnu zbierku mikrofilmov s obsahom rusínskych periodík

vydávaných v Európe a Amerike od polovice 19. do polovice 20. storočia, ktorá slúži na študijné a vedeckovýskumné účely nielen našim študentom a učiteľom.

Najťažšou prácou, ktorej venujeme a budeme musieť aj v budúcnosti venovať zvýšenú pozornosť, je však **získavanie záujmu** zo strany absolventov stredných škôl o **vysokoškolské štúdium rusínskeho jazyka a literatúry**. Uvedomujeme si, že aktuálna situácia, ktorú charakterizuje nižší záujem o toto štúdium na PU, je negatívnym dôsledkom uplynulého politického vývoja, počas ktorého rusínska národnostná a jazyková otázka bola takmer eliminovaná zo života spoločnosti, a s touto skutočnosťou priamo korešpondujúci aj nízky počet žiakov základných škôl, ktorí navštevujú hodiny rusínskeho jazyka, najmä však absencia výučby rusínskeho jazyka na stredných školách v Slovenskej republike. Z tohto dôvodu pracovníci ústavu v spolupráci s inými štátnymi a národnostnými subjektmi musia vynakladať o to väčšie úsilie, zapájajúc sa do propagačných a osvetových aktivít medzi stredoškólakmi, ale aj ich rodičmi. Za týmto účelom ÚRJK PU začal s podporou Úradu vlády SR, programu Kultúra národnostných menšín, organizovať tri vzdelávacie projekty: počínajúc rokom 2008 – *Deň otvorených dverí na PU*, od roku 2009 *Vedecký seminár karpatorusistiky*, výsledkom ktorého sú každoročne vydávané vedecké zborníky *Studium Carpato-Ruthenorum*, a od roku 2010 – *Medzinárodnú letnú školu rusínskeho jazyka a kultúry*. Všetky tieto aktivity prispievajú k širšej informovanosti verejnosti o Rusínoch, o karpatorusistike na Slovensku a vo svete, ako aj o možnostiach jej štúdia konkrétne na Prešovskej univerzite.

Na záver by sme chceli podotknúť, že za všetkými dosiahnutými výsledkami ÚRJK PU je prirodzene systematická tvrdá práca členov pracovného kolektívu ústavu, avšak bez ústretového prístupu najmä vedenia Prešovskej univerzity, Ministerstva školstva SR ako aj iných štátnych a národnostných subjektov rozvoj karpatorusistiky na Prešovskej univerzite ako aj vôbec na Slovensku by bol omnoho zložitejší a výsledky práce našich pracovníkov omnoho skromnejšie.

Za prácu vynaloženú pre rozvoj karpatorusistiky na Prešovskej univerzite chcem preto zo srdca poďakovať všetkým kolegom a spolupracovníkom, a za morálnu podporu a materiálnu pomoc vedeniu Prešovskej univerzity v Prešove.

doc. PhDr. Anna Plišková, PhD., riaditeľka

Prešovská univerzita v Prešove – Ústav rusínskeho jazyka a kultúry

Ul. 17. novembra 15 • 080 01 Prešov • anna.pliskova@unipo.sk

www.unipo.sk/pracoviska/urjk

КАРПАТОРУСИНІСТІКА НА ПРЯШІВСЬКІЙ УНІВЕРЗІТІ

Ревіталізація народної ідентичности Русинів карпатського регіону, котрій помогла „баршанова“ революція в році 1989, оживила і в условиях Словацької республіки цілий комплекс народностных проблемів повязаних із животою той народностной меншыны, котра по списованю людей в році 2011 ся стала третєм найвекшов народностнов меншынов жыючов у Словацькій республіці – по мадярьській і ромській (*позн.: к русиньській народности ся пригласило 33 482 жытелів а русиньський язык як материньський собі записало 55 469 жытелів СР*). Переважна часть ей проблемів але є характерістична про екзистенцію будь-котрой народностной меншыны, зато про захованя основных атрибутів каждой з них треба ініціативный і раціональний приступ к їх рішаню з боку самой меншыны, і ефективный, лояльний і толерантний з боку штату. За найважнішы з них Русины, і нелем тоты, котры жыють на Словакії, од самого зачатку поважовали: **легалізацію своєї народной ідентичности, яка за влады тоталітної ідеології (50. – 90. roky 20. st.) была заказана; кодифікацію русиньского літературного языка; заведжіня русиньского літературного языка до різних сфер живота громады; розвой русиньского школства.**

З помочов штату од школьського року 1997/1998 на Словакії vznikajúть основны школы з навчанєм русиньского языка, пізніше і з навчальным языком русиньським. Тот факт собі выжадовав безодкладно зачати приправлєвати кваліфікованы учительскы кадры про тоты народностны школы. З тым цілєм у септембрї 1998 на Пряшівській універзитї (ПУ) був створений **Інститут народностных штудій і чужіх языків (ІНШЧЯ)**, який vznikнув з ініціативы представителів русиньской народностной меншыны і вдяка спеціальной дотації штату. В рамках згаданого інституту як перше зачало свою роботу **одділїня русиньского языка і культуры (ОРЯК)** з трьома робітниками: двома научно-педагогічними – доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н., і ПгДр. Анна Плїшкова, і єднов адміністративнов – Аліца Турокова-Меценєва, на мзды котрых приділило фінанції Міністерство школства СР із своїх спеціфічных здрїв. Навчаня русиньского языка у формі росшырюючого штудія ся зачало реалізовати в академічнім році 1999/2000 в першім рядї про штудентів штудійного програму (ШП) Учїтельство про І. ступінь основной школы Педагогічної факулты ПУ. Предметы штудійного програму окрем згаданих педагогів пізніше учіли і далшы новы робітници інституту – Мгр. Алена Быхова, ПгДр. Кветослава Копорова, але і учітелі з інших катедр ПУ: проф. ПгДр. Осиф Сіпко, ПгДр., доц. ПгДр. Валерій Купко, к. н., і доц. ПгДр. Андрій Антоняк, к. н. – вшыткы з катедры російского языка і літературы Філософічної факулты ПУ.

У зв'язи з приготуванням на акредитацію першого бакалаврського програму заміряного на русинський язык і літературу – як зачав платити в СР новый високошкольський закон в році 2002, подля котрого каждый високошкольський програм і каждый предмет в тім програмі мусив мати свого одборного гаранта, сповнюючого становлены прісны крітерії – робітници ОРЯК были прямо конфронтованы з неприязнов ситуаціов внаслідку абсенції на Словакії одборных гарантів про русинський язык. Закон але допущав у таких ситуаціях вынятки, што значіло, же гарантом ся міг стати доцент із близкого одбору. Зато тогдышній директор інштитуту **професор РНДр. Іван Бернасовский, др. н.**, з веджінем універзіты спробовали здобыти гаранта з рядів словакістів. Вдяка згоді **доц. ПгДр. Франтішка Рущака, к. н.**, з Факулты гуманітних і природных наук ПУ, пізніше **доц. ПгДр. Любы Січаковой, к. н.**, з Педагогічної факулты ПУ, котры ся стали першыма одборныма гарантами бакалаврського а пізніше і магістерського ШП Русинський язык і література, високошкольскы штудії русинського языка і літературы на ПУ по успішнім, хоць нетрадічно довгім процесі акредитації, мож было отворити в академічнім році 2006/2007. На докресліня треба додати, же перша доцентка в новодобій історії розвою русинського языка і карпаторусиністікы (позн. ред. – авторка статі) ся на Словакії габілітовала аж в році 2010, в котрім на ПУ сучасно доходить к зміні одборного гаранта в обидвох учительських ШП Русинський язык і література.

В році 2006 доходить к зміні веджіня, назвы, штатуту і заміряня інштитуту. Наслідком уведжених змін одділіня русинського языка і културы было перетрансформоване лем на „групу про русинський язык і културу“ в рамках нового одділіня про баданя народностной проблематікы **Інштитуту регіональных і народностных штудій (ІРНШ) ПУ**. Обсяг ёго работы але зістав незмінений.

Од зачатку екзістенції ОРЯК ёго работа была розділена до дакількох головных областей: **научного баданя і розвою нормотворіня русинського літературного языка; педагогічно-виховной; публікачній; документачной.**

Єднов із сфер работы інштитуту было тыж приготування і одборне подсуджованя педагогічных документів і учебників потребных про заведжіня предмету русинський язык і култура на обидва ступні основных школ і на середні школы в СР, пропагация актівіт інштитуту, одділіня русинського языка і културы, але главно можностей високошкольских штудій русинського языка і літературы на ПУ, дале приготування властных научных проектів, участь на проектах заміряных на народностны меншыны інших суб'єктів і под.

У сфері **наукового бадання і розвою нормотворіння русинського языка** робітници одділїня русинського языка і культури ІНШЧЯ, ІРНШ а пізніше самостатного Інштїтуту русинського языка і культури (ІРЯК) были на ПУ організаторами пятёх міжїнародных научных конференцій із замїрянём переважно на актуалну сітуацію і перспектївы русинського літературного языка і карпаторусинської літературы (1999, 2003, 2007, 2010, 2011, 2015).

В слїдованім періоді наші робітници брали участь у дакїлькох домашніх научных і едукачных проєктах:

- в роках 2003 – 2005 у трирічнім штатнім програмі бадання і вивоя під назвов *Národ, národnosti a etnické skupiny v transformujúcej sa spoločnosti* (реалїзатор Сполоченьсконаучный інштїтут САН в Кошыцях),
- в роках 1999 – 2011 каждорічно были запоєны до домашнього грантового проєкту Міністерства школства СР – *Tvorba učebníc rusínskeho jazyka a literatúry*, в рамках котрого з їх участёв і в їх авторстві на Словакїї вышли вшиткы дотеперь виданы учебники русинського языка і літературы про основны і середні школы з навчанём русинського языка і з навчалным языком русинським.

У данім періоді сьме были запоєны таксамо до дакїлькох міжїнародных научных і книжных проєктів:

- *Slownikzek tematyczny I – II* (координатор Надація на підпору лемківской меншыны *Рутенїка* у Варшаві, 2004, 2006),
- *Encyclopedia of Rusyn History and Culture* (координатор Торонтська універзіта, 2002, 2005),
- до найважнішого проєкту з погляду перспектївы русинського языка – приправы монографії *Русинський язык* із серії *Najnowsze dzieje języków słowiańskich* в рамках міжїнародного научного проєкту *Współczesne przemiany języków słowiańskich* (координатор Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 1999 – 2002); її выданём (Opole, 2004, доповнене выдання із змінами 2007) був фактїчно русинський язык прїятый до родины славянських літературных языків.

Од 1. марца 2008 з ініціатївы тогдышнього ректора ПУ **професора РНДр. Рене Матловіча, ПгД.**, і по схвалїню Академічним сенатом ПУ в рамках Пряшівської універзіты на базі одділїня русинського языка і культуры vznikнув самостатный **Інштїтут русинського языка і культуры** як научно-педагогічна інштїтуція цілоунїверзітного характеру. Так як дотеперїшня робота ІРЯК в рамках Інштїтуту народностных штудій і чужїх языків (1998 – 2006), пізніше Інштїтуту регіональных і народностных штудій (2006 – фебруар 2008), і робота Інштїтуту русинського языка і культуры корешпондує з ёго назвов.

Інститут як єдина своєї сорти научна інституція на Словачії заміряна на карпаторусиністіку є сучасно поважована за найвысшу научну інституцію про нормотворіння русиньского літературного языка. З того погляду в ёго компетенції і є **баданя і вивой у даній сфері**, котрому в згоді зо Штатутом ІРЯК ПУ помагать робота **языковой комісії як порадного органу ІРЯК ПУ**.

Створіння самостатного інституту і акредитація новых ШП Русиньскый язык і література про бакаларьскый і магістерьскый ступінь високошкольського навчання выжадали собі персонално добудовати інститут. Про ІРЯК тот крок значів розвой ёго научной работы, доказом чого суть публікації робітників інституту і їх цитованя домашніма і заграничныма ученыма, ініціативы в предккладаню научных проєктів а зарівно успіхы в zdobyваню ґрантів з домашніх научных і культурно-едукачных агентур Міністерства школства, науки, баданя і шпорту СР (VEGA, KEGA), із структуралных фондів Европской унії (Агентура МШ СР про структураны фонды ЕУ) і з ґрантовою сістемы Уряду влады СР – програму Култура народностных меншын.

Робітници ІРЯК ПУ од vzniku інституту в році 2008 были а таксамо і в сучасности суть одборныма гарантами і сполугарантами рїшаня дакількох, про розвой карпаторусиністіки в Словацькій републіці барз вызначных, проєктів:

- в роках 2008 – 2010 трирічного проєкту ***Rusínsky spisovný jazyk na Slovensku: výskum a vývoj*** (VEGA 1/0399/08),
- в роках 2013 – 2015 трирічного проєкту АШФ ЕУ ***Zlepšenie jazykových kompetencií študentov Prešovskej univerzity v Prešove v jazykoch národnostných menšín*** (ITMS 261102302105),
- в роках 2013 – 2017 пятьрічного проєкту ***Slovenčina v kontexte viacjazyčných spoločenstiev na Slovensku*** (APVV-0689-12, гарант ФФ УК Братіслава),
- в роках 2014 – 2015 дварічного проєкту ***Aktualizácia prístupov k vyučovaniu rusínskeho jazyka, literatúry a kultúry na 1. a 2. stupni VŠ štúdia*** (KEGA 023PU-4/2014),
- в роках 2014 – 2016 трирічного проєкту ***Morfológia a slovotvorba rusínskeho jazyka*** (KEGA 025PU-4/2014),
- в роках 2014 – 2016 трирічного проєкту ***Dynamické procesy v súčasnej jazykovednej slavistike (Kapitoly z výskumu slovenčiny, rusínčiny, poľštiny a ukrajiničiny)*** (VEGA 1/0072/14).

Беручі огляд на актуалну сітуацію і потребу русиньской громады, ІРЯК ПУ має амбіцію перспектівно ся займати і баданєм інших сфер жывота русиньской народностной меншыны. Окрем языка думаєме передовшыткым на літературу і културу, сферу умелецтва, театру, історії, церкви, культур-

но-сполоченьскых активіт русиньской народностной меншыны, проблемы народной ідентичности, асимілачны тенденції і т. д. Така візія але выжадуе далшы належны одборны гаранції, кідь будеме уважовати о новых ШП, в кождім припадї але сістематічну выхову кваліфікованых одборників про даны сферы познання, котра в СР в сучасности є лем у компетенції нашого інштитуту, в рамках котрого на базі Штатуту ІРЯК ПУ розвивають свою роботу слідуучі одділїня і робітници:

- **одділїня русиньского языка** – проф. ПгДр. Юлія Дудашова, др. н., доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н., доц. ПгДр. Анна Плїшкова, ПгД., ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД., Мгр. Зденка Цітрякова – интерна докторантка),
- **одділїня русиньской літературы і културы** – доц. ПгДр. Андрій Антоняк, к. н., Мгр. Валерій Падяк, к. н., Мгр. Михал Павліч – інтерный докторант,
- **одділїня русиньской історії** – ПгДр. Станіслав Конечный, к. н.,
- **одділїня документачно-бібліографічне і адміністратівне** (Мгр. Аліца Ветошевова).

При реалізації предметів бакаларьского і магістерьского ШП інштитут кооперує і з екстерныма педагогами і ученыма з окремых сфер познання, котры суть обсягом штудійных планів акредітованых штудійных програмів.

За барз вызначну, правда, кідь не найвызначнішу, сферу нашого інтересу і активіт поважаєме **педагогічну роботу**. Конець-кінців, одділїня русиньского языка і културы в рамках першого ІНШЧЯ кінцём 1998 рока было основане зо заміром – зачати виховлєвати кваліфікованых учітелів про основны школы з навчанєм русиньского языка і з навчалным языком русиньским. З той причіны був зроблений, предложеный на акредітацію і Акредітацнов комісіов СР був і схвалений (2005, 2007) бакаларьскый штудійный програм Русиньскый язык і література в комбінації предметів у рамках штудійного одбору 1.1.1 Учітельство академічных предметів про денну і екстерну форму штудій, котрый у денній формі ся реалізує од академічного рока 2006/2007. Наслідно в році 2009 був акредітований і зачав ся реалізовати і магістерьскый ШП. З цілём комплексной выховы кваліфікованых ученых-карпаторусиністів, ІРЯК в році 2013 приправив на акредітацію першый на Словакії і на світі докторьскый ШП Славістіка – русиньскый язык і література, котрый ПУ реалізує од академічного рока 2014/2015 в інтерній і екстерній формі навчання. Нас тішить, же міджі першыма студентами того докторьского програму суть абсолвенты бакаларьского і магістерьского ШП Русиньскый язык і література, то значіть докторанты із соліднов базов знань з карпаторусиністікы, котры вирішили їх проглубити на 3. ступню високошкольского навчання.

На уснові выше уведженого, **ядро екзистенції Інштитуту русиньского языка і културы видиме в утриманю ёго педагогічної роботи**. Фактіч-

но, об'єктивна правда є така, же никотра інша універзіта на Словакії не дає можности штудувати тот мінорітний язык і культуру. Затоже в Пряшові як історічним центрі русиньской культуры ся уж конкретны условия створили – інституціональны і персоналны – думаєме собі, же є важне їх розвивати і в будучности.

Про будучность наших ШП і вихову кваліфікованых карпаторусиністів за визначный момент поважаєме **розвивати контакти міджі катедрами, інституціями і універзітами, котры реалізують подобны штудійны програмы** (Педагогічна універзіта в Кракові в Польщі і Новосадська універзіта в Сербії), а тыж реалізувати взаємну выміну студентів і учителів русиньского языка, респ. ученых-карпаторусиністів. На хосен вшыткых нас в будучности бы могло быти приготовлєня і реалізація сполочного штудійного програму на базі карпаторусиністики.

Выходячі з домашніх можностей думаєме собі, же пропагачії і розвою карпаторусиністики, а посередництвом нєй і укріплєваню духа толеранції бы помогло, кібы на основі взаємных договорів міджі окремыма інституціями ПУ робітници ІРЯК в будучности могли **брати участь на педагогічній і научній роботі дакотрых одборных катедер, респ. і факулт ПУ**, котры приготавлиють абсолвентів на роботу в народностно змішаных регіонах. З практичных скушеностей знаєме, же окреме важным є здобывання языковых компетенцій з русиньского языка, як і комплексных знань о карпатських Русинах про студентів теології обидвох теологічных факулт ПУ (грекокатолицькой і православної), котры по скінчіню штудій приходять до практикы до регіонів з народностно змішаным жытельством северовыходной Словакії – без основных знань о русиньскім етніку, єго культурі, традиціях, ідентіфікачнх знаках і т. д., не бісідуючі о тім, же і без знання языка, респ. ходем діалектів той народностной меншыны.

Єдно з визначных пріоріт од зачатку розвою карпаторусиністики на ПУ є **будованя шпеціалізованої Бібліотеки карпаторусиністики**, єдиной такой сорты в карпатськім регіоні, котра бы сохранияла пожадовану і унікатну літературу к даній проблематіці нєлем про студентів, але і докторантів і ученых з ПУ, як і з інших універзіт на Словакії і в заграничу. В році 1999 **Міджінародна рада про науку і выміну (IREX) у Вашингтоні** Пряшівску універзіту собі выбрала за едукачный центр про академічных робітників-карпаторусиністів і наслідно каждорічными гостями нашого інституту были, а суть і в сучасности, заграничны учены з Німецька, Росії, України, Мадярьска, Польщі, Сербії, Італії, Великої Брітанії і США. З той прічіны хочеме і в будучности приділяти векшу увагу розвою той шпеціалізованої бібліотеки, причім барз визначны крокы в тім контексті уж были зроблены. Веджіня Пряшівской універзіты в році 2013 про ІРЯК приділило новы просторы в зреконтруова-

ній северній части будинку Ректорату ПУ на ул. 17. новембра 15 з єднов бівшов семінарнов класов, вгодно на выбудованя бібліотеки, а зарівно дало фінанції на єй заряджіня. Наслїдно ІРЯК як сполугарант проєкту ***Зліпшіня языковых компетенцій студентів Пряшівской універзиты в Пряшові в языках народностных меншын*** здобыв з проєкту Европского соціального фонду посередництвом Операчного програму Едукація далшы фінанції на купліня потрібной літературы і выбудованя **дігітальной Бібліотеки карпаторусиністікы** на базі книжного фонду **унікатной Carpatho-Rusyn Library Торонтської універзиты в Канаді**, котру за выше 40-річний період научно-педагогічної роботи там выбудовав ведучій катедры україністікы **проф. Др. Павел Роберт Магочій**, покровитель модерной карпаторусиністікы. Вдяка довгорічній активній кооперації з Торонтськов універзитов і Карпаторусинським научным центром в США, Бібліотека карпаторусиністікы ІРЯК ПУ здобыла много цінных публікацій і унікатну збірку мікрофільмів з обсягом русинських періодік, якы выходили в Европі і Америці од половини 19. до половини 20. ст., котры служать студентам і учітелям нелем з ПУ.

Найтяжшов роботов, котру робиме, і в будучности будеме мусити робити, є але **здобываня інтересу** у абсолвентів середніх школ **о високошкольскы штудії русиньского языка і літературы**. Усвідомлюєме собі, же сучасна сітуація, котру характеризує менший інтерес о тоты штудії на ПУ, є негативным наслідком минулого політичного розвою, в котрім русинський народностный і языковый вопрос бив скоро елімінований зо жывота общества, а з тым фактом і прямо корешпондуюча низка кількость школярів основных школ, котры ходять на години русиньского языка, але главно абсенція навчаня русиньского языка на середніх школах на Словакії. З той причіны робітници інштїтуту в кооперації з іншыма штатныма і народностныма субектами мусять вложити омного веще сил до пропагачных і освітніх активіт міджі штудентами середніх школ, але і їх родічами. З тым цілём ІРЯК ПУ зачав з підпоров Уряду влады СР, програму Култура народностных меншын, організовати три едукачны проєкты: зачінаючі роком 2008 – ***День отвореных дверей на ПУ***, од року 2009 ***Научный семінар карпаторусиністікы***, выслїдком котрого суть каждорічно выдаваны рецензованы научны зборники ***Studium Carpatho-Ruthenorum***, а од року 2010 – ***Міджінародну літню школу русиньского языка і културы***. Вшыткы тоты активіты помагають шырити інформації о Русинах міджі шыроков громадov, інформації о розвою карпаторусиністікы на Словакії і в світі і о можностях її штудій конкретно на Пряшівській універзитї.

Наконець бы сьме хотїли підкреслити, же за вшыткыма досягнутыма выслїдкамы ІРЯК ПУ є самособов сістематічна тверда робота робочого колективу інштїтуту, правда, без стрічного приступу главно веджіня Пряшівской

універзити, Міністерства школьства СР, як і далшых штатных і народностных суб'єктів розвой карпаторусиністики на Пряшівській універзиті, а тыж вцілім на Словакії, бы быв омного комплікованішы а выслідкы работы наших робітників омного скромнішы.

За роботу вложено до розвоя карпаторусиністики на Пряшівській універзиті зато хочу од сердця подяковати выштыкым колегам і сполупрацовникам, а за моралну і матеріалну поміч веджіню Пряшівской універзиты в Пряшові.

доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., директорка

Пряшівска універзита в Пряшові – Інштїтут русиньского языка і културы

Ул. 17. новембра 15 • 080 01 Пряшів • anna.pliskova@unipo.sk

www.unipo.sk/pracoviska/urjk

LITERATÚRA / ЛІТЕРАТУРА

- аз- [Александр Зозуляк]: Далша вызначна подія. In: *Народны новинкы*, XX, 24, 2010, с. 1.
- КОПОРОВА, Кветослава: На Пряшівській універзиті vzniknuv Інштїтут русиньского языка і културы. In: *Народны новинкы*, XVIII, 9 – 12, 2008, с. 2.
- КОПОРОВА, Кветослава: На штудіум русиністики суть двері отворены. In: *Народны новинкы*, XVIII, 21 – 24, 2008, с. 3.
- КОПОРОВА, Кветослава: Професор Торонтської універзиты П. Р. Магочій одштартовав першый научный семінар з карпаторусиністики. In: *Народны новинкы*, XIX, 5 – 8, 2009, с. 2.
- PLIŠKOVÁ, Anna: *Rusínsky jazyk na Slovensku: náčrt vývoja a súčasné problémy*. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, 2007.
- ПЛИШКОВА, Анна: Конец 20. сторіча – історичный зачаток про русиньскы школы. In: ХОМА, Василь (ед.): *Русиньскый літературный алманах. Юбілейный рік Александра Духновича*. Пряшів: Сполок русиньскых писателів Словеньска, 2003, с. 126-131.
- PLIŠKOVÁ, Anna: K niektorým aspektom používania rusínskeho spisovného jazyka vo vzdelávacom systéme Slovenskej republiky. In: LELKES, Gábor – TÓTH, Károly: *Národnostné a etnické menšiny na Slovensku* 2006. Šamorín: Fórum inštitút pre výskum menšín, 2007, s. 99-111.
- PLIŠKOVÁ, Anna: Náčrt histórie, súčasnosti a možnej perspektívy Oddelenia rusínskeho jazyka a kultúry Ústavu regionálnych a národnostných štúdií PU. In: PLIŠKOVÁ, Anna (ed.): *Jazyková kultúra a jazyková norma v rusínskom jazyku*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2007, s. 5-22.
- PLIŠKOVÁ, Anna: Rusinistika na Prešovskej univerzite. In: КОПОРОВА, Кветослава (Ед.): *Štúdium Carpato-Ruthenorum 2009. Штудії з карпаторусиністики*. Prešov: Prešovská univerzita – Ústav rusínskeho jazyka a kultúry, 2009, s. 126-131.
- PLIŠKOVÁ, Anna: Ústav rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity v Prešove. In: *Prešovská univerzita v Prešove (1997 – 2012). Pamätnica k 15. výročiu vzniku univerzity*. Zost. KÓNYA, Peter a kol. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2012, s. 216-219.
- PLIŠKOVÁ, Anna: PU v Prešove bude mať unikátnu knižnicu karpatorusinistiky. In: *NA PU lže : Časopis PU v Prešove*, VII, 1, apríl 2014, s. 11-13.
- ЗОЗУЛЯК, Александр: Вызначна подія на Словеньску – на Пряшівській універзиті vzniknuv Інштїтут русиньского языка і културы. In: *Русин : Културно-хрістіанський часопис*, XVIII, 1, 2008, с. 3-4.

PRACOVNÍCI ÚRJK PU / РОБІТНИЦИ ІРЯК ПУ

*doc. PhDr. Anna Plišková, PhD.
riaditeľka*

*PhDr. Kveroslava Koporová,
PhD., vedecká tajomníčka*

*prof. PhDr. Júlia Dudášová,
DrSc.*

doc. PhDr. Andrej Antoňák, CSc.

doc. PhDr. Vasil' Jabur, CSc.

PhDr. Stanislav Konečný, CSc.

Mgr. Valerij Paďak, CSc.

*Mgr. Alica Wietoszewová,
technicko-odborná pracovníčka*

INTERNÍ DOKTORANDI ÚRJK PU ІНТЕРНЫ ДОКТОРАНТЫ ІРЯК ПУ

Mgr. Zdenka Citriaková

Mgr. Michal Pavlič

AKREDITOVANÉ ŠTUDIJNÉ PROGRAMY АКРЕДИТОВАНЫ ШТУДИЙНЫ ПРОГРАМЫ

ŠTUDIJNÝ ODBOR 1.1.1 UČITEĽSTVO AKADEMICKÝCH PREDMETOV

- **Bakalársky ŠP Rusínsky jazyk a literatúra v kombinácii** (1. stupeň)
Garant: doc. PhDr. Anna Plišková, PhD.
- **Magisterský ŠP Rusínsky jazyk a literatúra v kombinácii** (2. stupeň)
Garant: doc. PhDr. Anna Plišková, PhD.

ŠTUDIJNÝ ODBOR 2.1.28 SLOVANSKÉ JAZYKY A LITERATÚRY

- **Doktorandský ŠP Slavistika – rusínsky jazyk a literatúra** (3. stupeň)
Garant: prof. PhDr. Júlia Dudášová, DrSc.
Spolugaranti: doc. PhDr. Anna Plišková, PhD., doc. PhDr. Edita Kominarecová, PhD.

Učiteľský bakalársky a magisterský študijný program Rusínsky jazyk a literatúra v kombinácii sa realizuje ako medzifakultné štúdium:

s Fakultou humanitných a prírodných vied v nasledujúcich kombináciách:

- rusínsky jazyk a literatúra – biológia
- rusínsky jazyk a literatúra – ekológia
- rusínsky jazyk a literatúra – fyzika
- rusínsky jazyk a literatúra – geografia
- rusínsky jazyk a literatúra – matematika
- rusínsky jazyk a literatúra – pedagogika
- rusínsky jazyk a literatúra – technická výchova

s Filozofickou fakultou v nasledujúcich kombináciách:

- rusínsky jazyk a literatúra – anglický jazyk a literatúra
- rusínsky jazyk a literatúra – dejepis
- rusínsky jazyk a literatúra – estetika
- rusínsky jazyk a literatúra – etická výchova
- rusínsky jazyk a literatúra – filozofia
- rusínsky jazyk a literatúra – nemecký jazyk a literatúra
- rusínsky jazyk a literatúra – ruský jazyk a literatúra
- rusínsky jazyk a literatúra – slovenský jazyk a literatúra
- rusínsky jazyk a literatúra – ukrajinský jazyk a literatúra
- rusínsky jazyk a literatúra – výchova k občianstvu
- rusínsky jazyk a literatúra – výtvarné umenie
- rusínsky jazyk a literatúra – hudobné umenie

s Fakultou športu v nasledujúcej kombinácii:

- rusínsky jazyk a literatúra – telesná výchova

s Ústavom maďarského jazyka a kultúry v nasledujúcej kombinácii:

- rusínsky jazyk a literatúra – maďarský jazyk a literatúra

Charakteristika profilu absolventa bakalárskeho ŠP

Absolvent bakalárskeho učiteľského študijného programu Rusínsky jazyk a literatúra v kombinácii ovláda študovaný jazyk slovom a písmom, disponuje poznatkami o najdôležitejších javoch rusínskeho jazykového a kultúrneho areálu, je schopný implementovať získané vedomosti a praktické zručnosti v ďalšom nadväzujúcom vysokoškolskom štúdiu alebo v spoločenskej praxi. Je schopný analyzovať a reflektovať všeobecno-pedagogické a všeobecno-didaktické vlastnosti výučby v školskej triede; vie sa dobre orientovať v školskej legislatíve a v školských predpisoch a dokumentoch; vie plánovať a organizovať činnosť skupín žiakov príslušných vekových kategórií; je schopný asistovať pri riešení odborných úloh v disciplínach rusínskeho jazyka, literatúry a kultúry; vie využívať informačné a komunikačné technológie pre osobné profesijné potreby ako aj pre pedagogické účely. Vo svojej práci je schopný aplikovať základné poznatky z jazyka ako systému, diferencovať medzi spisovnou normou a hovorovým jazykom, medzi spisovným rusínskym jazykom a jednotlivými nárečiami, vie diferencovať rusínske nárečia a získal schopnosť samostatného využívania nadobudnutých poznatkov. Má osvojené zručnosti na udržiavanie kontaktov s vývojom v rusinistike a na vlastný profesijný rast; orientuje sa v spisovnej norme jazyka Rusínov karpatského areálu a aj v ich literatúrach, t. j. Rusínov žijúcich nielen na Slovensku, ale aj v Poľsku, Maďarsku, na Ukrajine, v Srbsku, Rumunsku, Chorvátsku, USA. Získal základný prehľad o stave rozvoja kultúry, školstva, vedy Rusínov doma aj vo svete. Nadobudol základné zručnosti z vedenia kultúrno-osvetovej práce ako aj z práce v jednotlivých rusínskych masmédiách a inštitúciách na Slovensku.

Absolventi sa môžu zapájať ako členovia výskumných tímov do výskumných prác v oblasti rusinistiky, ktoré sa realizujú na Slovensku, v Európe a Amerike a môžu pokračovať v 2. stupni vysokoškolského štúdia.

Uplatnenie absolventov bakalárskeho ŠP

Absolventi učiteľského študijného programu Rusínsky jazyk a literatúra 1. stupňa môžu pracovať ako pomocní učitelia v primárnej a sekundárnej edukácii (konverzácia v rusínskom jazyku a pod.), v kultúrno-spoločenských organizáciách ako kultúrno-osvetoví a metodickí pracovníci, v masmédiách, v Divadle Alexandra Duchnoviča v Prešove.

Charakteristika profilu absolventa magisterského ŠP

Absolvent 2. stupňa získa teoretické a praktické poznatky založené na súčasnom stave poznania rozvoja rusínskeho jazyka, literatúry a kultúry s perspektívou rozvíjania ich tvorivého uplatňovania pri výkone povolania alebo pri pokračovaní vo vysokoškolskom štúdiu podľa doktorandského študijného programu. Má všetky vedomosti a schopnosti ako absolvent bakalárskeho štúdia. Magisterské štúdium

prehľbí a rozšíri jeho teoreticko-metodologické a empirické vedomosti z oblasti jednotlivých jazykovedných a literárnovedných disciplín, národnostnej kultúry a reálií, ako aj z interregionálnej kultúry a reálií. Disponuje základnými poznatkami z vedenia kultúrno-osvetovej činnosti v rámci rusínskych kultúrno-národnostných organizácií doma a vo svete. Aktívne ovládne rusínsky spisovný jazyk slovom a písmom a podrobne sa oboznámi s literárnovednými a literárnohistorickými reflexiami orientovanými na dejiny karpatskej rusínskej literatúry. Dokáže aplikovať teoretické poznatky v praxi, pričom významnú zložku jeho vedomostí predstavujú poznatky z oblasti interregionálneho národnostného života Rusínov, ich kultúry, školstva, cirkevného života, ale aj miestnych a regionálnych reálií.

Absolvent je schopný efektívne pracovať ako špecialista na rusínsky jazykový a kultúrny areál – areál strednej, juhovýchodnej a východnej Európy; je schopný udržiavať kontakt s najnovšími a vývojovými trendmi v rusinistike; je schopný efektívne pracovať samostatne, ako člen a vedúci tímu; dokáže sa riadiť primeranými praktikami v súlade s profesionálnym, právnym a etickým rámcom odboru. Je schopný podieľať sa na tvorbe metodických textov so širšou aplikovateľnosťou; získavať nové poznatky formou e-learningu; má vedomosti o právnych, ekonomických a etických aspektoch práce vo svojej oblasti; je schopný komunikovať nielen v spisovnej norme Rusínov na Slovensku, ale aj Rusínov v iných krajinách. Má možnosť participovať na príprave interregionálnych projektov týkajúcich sa všetkých aspektov života Rusínov vo svete. Má prístup k využívaniu všetkých dostupných možností – štipendiá, pobyty, školenia, konferencie – pre svoj profesijný rast v oblasti rusinistiky.

Uplatnenie absolventov magisterského ŠP

Absolventi učiteľského ŠP Rusínsky jazyk a literatúra 2. stupňa môžu pracovať predovšetkým ako učitelia na základných a stredných školách, ďalej ako výskumní, metodicko-pedagogickí a odborní pracovníci v oblasti rusinistiky (Ústav rusínskeho jazyka a kultúry PU v Prešove, SNM – Múzeum rusínskej kultúry v Prešove, Metodicko-pedagogické centrum v Prešove), v kultúrno-spoločenských organizáciách ako kultúrno-osvetoví a metodickí pracovníci, v Divadle A. Duchnoviča v Prešove, v masmédiách (redakcie periodickej tlače Rusyn a Narodny novynky, InfoRusín, rusínske vysielanie Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie, rusínske internetové rádio Rusyn FM), v prekladateľských službách a v špecializovaných orgánoch štátnej verejnej správy ako špecialisti na národnostnú problematiku s akcentom na rusínsku národnostnú menšinu.

Charakteristika profilu absolventa doktorandského ŠP

Absolvent doktorandského štúdia študijného programu Slavistika – rusínsky jazyk a literatúra:

-
- osvojí si najnovšie poznatky z naznačených obsahových okruhov daných najmä zameraním jeho dizertačnej práce,
 - osvojí si základy samostatnej aj tímovej vedeckej práce, vedeckého bádania a formulovania a riešenia problémov,
 - vytvorí si návyky systematického sledovania najnovšej vedeckej produkcie vo svojej oblasti, a to aj v cudzom jazyku (najmä angličtine) a prostredníctvom rozličných zdrojov,
 - osvojí si návyky dopĺňania svojich vedomostí formou celoživotného vzdelávania,
 - naučí sa spracúvať, publikovať a inými metódami prezentovať vedecké výsledky a šíriť jazykovedné a literárnovedné poznatky popularizačnou formou pre širokú verejnosť,
 - bude pripravený na pedagogické pôsobenie na vysokej škole.

Uplatnenie absolventov doktorandského ŠP

Absolvent doktorandského štúdia študijného programu Slavistika – rusínsky jazyk a literatúra uplatní sa v jazykovedne a literárnovedne zameranom vedeckom výskume, vo vysokoškolskej a inej pedagogickej činnosti, v aplikovaných oblastiach (odborný a umelecký preklad, redaktorská a mediálna prax, prípadne iná činnosť vyžadujúca si dokonalé ovládanie rusínskeho jazyka).

ŠTÚDIJNÝ PLÁN V BAKALÁRSKOM ŠP ПЛАН НАВЧАННЯ В БАКАЛАРЬСЬКИМ ШП

Kód	Povinné jednotky	ECTS kredit	Rozsah	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semes-ter	Meno vyučujúceho
9URS/ UVSRJ/14	Úvod do štúdia jazyka	3	1/1	S	1.	1.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS / UVTEL/14	Úvod do teórie literatúry	3	1/1	S	1.	1.	doc. PhDr. A. Antoňák, CSc., Mgr. M. Pavlič
9URS / KZRJ1/14	Komunikatívne zručnosti v rusínskom jazyku I	2	0/2	PH	1.	1.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ ZASLA/14	Základy slavistiky a staroslovienčiny	2	0/1	PH	1.	1.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/ DEKR1/14	Dejiny karpatských Rusínov I	2	1/0	PH	1.	1.	PhDr. S. Konečný, CSc.
9URS/ USLIT/14	Úvod do štúdia rusínskej literatúry	2	1/1	PH	1.	2.	doc. PhDr. A. Antoňák, CSc., Mgr. M. Pavlič
9URS/ KZRJ2/14	Komunikatívne zručnosti v rusínskom jazyku II	2	0/2	PH	1	2.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ FFRJA/14	Fonetika a fonológia rusínskeho jazyka	3	1/1	S	1.	2.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ JAKUR/14	Jazykovo-kultúrne reálie Rusínov po roku 1989	3	1/1	S	1.	2.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD., Mgr. Z. Citriaková
9URS/ LERJA/14	Lexikológia rusínskeho jazyka	3	1/1	S	2.	3.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ KZRJ3/14	Komunikatívne zručnosti v rusínskom jazyku III	2	0/2	PH	2.	3.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ SRULI/14	Staršia rusínska literatúra	3	1/1	S	2.	3.	Mgr. V. Paďák, CSc.
9URS/ DEKR2/14	Dejiny karpatských Rusínov II	2	1/1	PH	2.	3.	PhDr. S. Konečný, CSc.
9URS/ VYRUJA/14	Vývin rusínskeho jazyka	1	1/0	PH	2.	4.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/ MORUJ/14	Morfológia rusínskeho jazyka	3	1/1	S	2.	4.	doc. PhDr. V. Jabur, CSc.
9URS/ DIALE/14	Dialektológia	1	0/1	PH	2	4.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/ RUNBL/14	Rusínska národnobuditeľská literatúra (1848 - 1918)	3	1/1	S	2.	4.	Mgr. V. Paďák, CSc.
9URS/ KZRJ4/14	Komunikatívne zručnosti v rusínskom jazyku IV	2	0/2	PH	2.	4.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ SYRJA/14	Syntax rusínskeho jazyka	3	1/1	S	3.	5.	doc. PhDr. V. Jabur, CSc.
9URS/ RULMO/14	Rusínska literatúra medzivojnového obdobia (1918 - 1939)	3	1/1	S	3.	5.	Mgr. V. Paďák, CSc.
9URS/ DEKR3/14	Dejiny karpatských Rusínov III	2	1/1	PH	3.	5.	PhDr. S. Konečný, CSc.
9URS/ SEBP1/14	Seminár k bakalárskej práci I	3	0/1	PH	3.	5.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/ STYKR/14	Štylistika a kultúra reči	3	1/1	S	3.	6.	PhDr. K. Koporová, PhD.

9URS/ SEBP2/14	Seminár k bakalárskej práci II	3	0/1	PH	3.	6.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/ OBBAP/14	Obhajoba bakalárskej práce	8	-	A	3.	6.	Schválená komisia
9URS/ ZSRJL/14	Záverečná štátna skúška: Rusínsky jazyk a literatúra	2		S	3.	6.	Schválená komisia

Kód	Povinné voliteľné jednotky	ECTS kredit	Rozsah	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semes-ter	Meno vyučujúceho
9URS/ PRUPV/14	Pravidlá rusínskeho pravopisu a výslovnosti	2	0/2	PH	1.	2.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ DUKUR/14	Duchovná kultúra Rusínov	2	0/2	PH	1.	2.	Mgr. Z. Andrejová, PhD.
9URS/ MAKUR/14	Materiálna kultúra Rusínov	2	0/2	PH	2.	3.	Mgr. Z. Andrejová, PhD.
9URS/ SRJPP/14	Špecifiká vyučovania rusínskeho jazyka v predprimárnej edukácii	2	1/1	PH	2.	3.	Mgr. M. Gaj
9URS/ SRJPE/14	Špecifiká vyučovania rusínskeho jazyka v primárnej edukácii	2	1/1	PH	2.	4.	Mgr. M. Gaj
9URS/ VKDRJ/14	Vybrané kapitoly z dejín rusínskeho jazyka	2	1/1	PH	2.	4.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD. Mgr. Z. Citriaková
9URS/ SVRJS/14	Špecifiká vyučovania rusínskeho jazyka v sekundárnej edukácii	2	1/1	PH	3.	5.	Mgr. M. Gaj
9URS/ TEPRE/14	Teória a prax prekladu	2	1/1	PH	3.	5.	Mgr. M. Lancková, PhD.
9URS/ PRESE/14	Prekladateľský seminár	2	0/2	PH	3.	6.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD.
9URS/ SLODI/14	Slovanská dialektológia	2	0/2	PH	3.	6.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.

Kód	Výberové jednotky	ECTS kredit	Rozsah	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semes-ter	Meno vyučujúceho
9URS/ ZRSJ1/14	Základy rusínskeho spisovného jazyka I	2	0/2	PH	1.-3.	2.-5.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ ZAEH1/14	Základy herectva a práce s ru- sínskym dramatickým textom	2	0/2	PH	1.-3.	2.-5.	Mgr. M. Marko
9URS/ VKDRL/14	Vybrané kapitoly z dejín rusínskej literatúry a kultúry	2	0/2	PH	1.-3.	2.-5.	Mgr. V. Paďák, CSc.
9URS/ CISJA/14	Cirkevnoslovanský jazyk	2	0/2	PH	1.-3.	2.-5.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/ VKMUZ/14	Vybrané kapitoly z múzeoedukológie	2	0/2	PH	1.-3.	2.-5.	Mgr. M. Cubjak
9URS/ K RUSJ/14	Kapitoly z rusínskeho spisovného jazyka	2	1/1	PH	1.-3.	2.-5.	doc. PhDr. V. Jabur, CSc.
9URS/ POJA1/14	Poľský jazyk pre slavistov I	2	0/2	PH	1.-3.	2.-5.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/ LSRJ1/14	Letná škola rusínskeho jazyka a kultúry I	4	26/26	PH	1.-3.	2.-6.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD., PhDr. K. Koporová, PhD., Mgr. V. Paďák, CSc.

ŠTUDIJNÝ PLÁN V MAGISTERSKOM ŠP ПЛАН НАВЧАННЯ В МАГІСТЕРЬСЬКИМ ШП

Kód	Povinné jednotky	ECTS kredit	Rozsah	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semes-ter	Meno vyučujúceho
9URS/KZRJ5	Komunikatívne zručnosti v rusínskom jazyku V	2	0/2	PH	1.	1.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/DIRJA	Didaktika rusínskeho jazyka	3	1/1	S	1.	1.	doc. PhDr. V. Jabur, CSc. Mgr. M. Gaj
9URS/DIRUL	Didaktika rusínskej literatúry	3	1/1	S	1.	1.	doc. PhDr. V. Jabur, CSc. Mgr. M. Gaj
9URS/DERJA	Derivatológia rusínskeho jazyka	2	1/1	PH	1.	1.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD.
9URS/DEKR4	Dejiny karpatských Rusínov IV	2	1/1	PH	1.	2.	PhDr. S. Konečný, CSc.
9URS/PPRA1	Priebežná pedagogická prax I	2	2 t.	A	1.	2.	doc. PhDr. M. Černotová, CSc.
9URS/KZRJ6	Komunikatívne zručnosti v rusínskom jazyku VI	2	0/2	PH	1.	2.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/DRSJA	Dejiny rusínskeho spisovného jazyka	3	1/1	S	1.	2.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD.
9URS/SURUL	Súčasná rusínska literatúra (druhá pol. 20. – zač. 21. st.)	3	1/1	S	1.	2.	Mgr. V. Paďak, CSc.
9URS/KOGSJ	Konfrontačná gramatika slovanských jazykov	3	1/1	S	2.	3.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/SRSJS	Súčasný rusínsky spisovný jazyk (sociolingvistika)	3	1/1	S	2.	3.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD., Mgr. Z. Citriaková
9URS/PPRA2	Priebežná pedagogická prax II	2	2 t.	A	2.	3.	doc. PhDr. M. Černotová, CSc.
9URS/KZRJ7	Komunikatívne zručnosti v rusínskom jazyku VII	2	0/2	PH	2.	3.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/DIPS1	Diplomový seminár I	4	0/1	PH	2.	3.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/DIPS2	Diplomový seminár II	4	0/1	PH	2.	4.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/SPRAX	Súvislá pedagogická prax	3	4 t.	A	2.	4.	doc. PhDr. M. Černotová, CSc.
9URS/OBDIP	Obhajoba diplomovej práce	14		A	2.	4.	Schválená komisia
9URS/ŠSRJL	Štátna záverečná skúška: Rusínsky jazyk a literatúra	3		S	2.	4.	Schválená komisia

Kód	Povinné voliteľné jednotky	ECTS kredit	Rozsah	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semes-ter	Meno vyučujúceho
9URS/SRPRM	Špecifiká redaktorskej práce v rusínskych médiách	2	0/2	PH	1.	2.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/KDDTD	Kapitoly z dejín rusínskej dramatickej tvorby a divadla	2	0/2	PH	1.	2.	Mgr. V. Paďak, CSc.

9URS/ SLRUP	Slovensko-rusínsky preklad	2	0/2	PH	2.	3.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD.
9URS/ PSLIT	Prehľad svetovej rusínskej literatúry	2	0/2	PH	2.	3.	Mgr. V. Paďák, CSc.

Kód	Výberové jednotky	ECTS kredit	Rozsah	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semes- ter	Meno vyučujúceho
9URS/ KARUN	Kapitoly z rusínskeho národopisu	2	1/1	PH	1.-2	2.-3.	Mgr. Z. Andrejová, PhD.
9URS/ ZSRJ2	Základy rusínskeho jazyka II	2	0/2	PH	1.-2	2.-3.	PhDr. K. Koporová, PhD.
9URS/ KADER	Kapitoly z dejín Rusínov	2	1/1	PH	1.-2.	2.-3	PhDr. S. Konečný, CSc.
9URS/ ZAHE2	Základy herectva a práce s rusínskym dramatickým textom II	2	0/2	PH	1.-2.	2.-3	Mgr. M. Marko
9URS/ POJA2	Poľský jazyk pre slavistov II	2	0/2	PH	1.-2.	2.-3.	prof. PhDr. J. Dudášová, DrSc.
9URS/ LSRJ2	Letná škola rusínskeho jazyka a kultúry II	4	26/26	PH	1.-2.	2.-4.	doc. PhDr. A. Plišková, PhD., PhDr. K. Koporová, PhD., Mgr. V. Paďák, CSc.

ŠTUDIJNÝ PLÁN V DOKTORANDSKOM ŠP ПЛАН НАВЧАННЯ В ДОКТОРСЬКИМ ШП

Variant a) Slavistika – rusínsky jazyk

Jednotky študijnej a pedagogicko-vzdelávacej činnosti	Počet Kreditov	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semester
Dejiny filozofie/ Filozofia jazyka (P)	10	S	1. (1.-2.)	podľa IP
Metodológia jazykovedy (P)	10	PH	1. (1.-2.)	podľa IP
Cudzí jazyk (P)	10	S	1. (1.-2.)	podľa IP
Základy vysokoškolskej pedagogiky (P)	5	PH	1. (1.-2.)	podľa IP
Súčasný spisovný rusínsky jazyk (PV)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Kapitoly z dejín rusínskeho jazyka (PV)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Kapitoly z rusínskej dialektológie (PV)	5	PH	2. (1.-2.)	podľa IP
Jazyková kultúra (PV)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Lingvokulturológia (PV)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Porovnávacia slovanská jazykoveda (PV)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Individuálne štúdium odbornej literatúry, heuristika k dizertačnej práci (PV)	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Iný predmet z ponuky fakúlt (V)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Odborné prednášky, semináre a tvorivé dielne (V)	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Vlastná pedagogická alebo iná odborná činnosť (V)	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Vedenie práce, prezentovanej na študentskej vedeckej konferencii (V)	10	PH	3. – 4. (4.-5.)	podľa IP
Vypracovanie posudku na záverečnú bakalársku prácu (V)	10	PH	3. – 4. (4.-5.)	podľa IP

Jednotky tvorivej činnosti v oblasti vedy	Počet kreditov	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semester
Aktívna účasť na domácom vedeckom podujatí	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Aktívna účasť na zahraničnom vedeckom podujatí	10	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Účasť na riešení vedeckého projektu (VEGA, KEGA, APVV a pod.)	15	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Vedecká štúdia v zahraničnom recenzovanom časopise alebo zborníku	20	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Vedecká štúdia v domácom recenzovanom časopise alebo zborníku	10	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Recenzia a iná publikovaná odborná práca	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Študijný pobyt mesačný I, II semestrálny I, II	5 15	PH	3. – 4. (4.-5.) 3. – 4. (4.-5.)	podľa IP
Práca k dizertačnej skúške	10	PH	3. (4.)	podľa IP
Dizertačná skúška	20	S	3. (4.)	podľa IP
Dizertačná práca (obhajoba)	30	S	4. (5.)	podľa IP

Variant b) Slavistika – rusínska literatúra

Jednotky študijnej a pedagogicko-vzdelávacej činnosti	Počet kreditov	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semester
Dejiny filozofie/ Filozofia jazyka (P)	10	S	1. (1.-2.)	podľa IP
Metodológia literárnej vedy (P)	10	PH	1. (1.-2.)	podľa IP
Cudzí jazyk (P)	10	S	1. (1.-2.)	podľa IP
Základy vysokoškolskej pedagogiky (P)	5	PH	1. (1.-2.)	podľa IP
Kapitoly z dejín rusínskej literatúry. I. (PV)	5	PH	1. (1.-2.)	podľa IP
Kapitoly z dejín rusínskej literatúry. II. (PV)	5	PH	1. (1.-2.)	podľa IP
Literárna komparatistika a genológia (PV)	5	PH	1. (1.-2.)	podľa IP
Výbrané kapitoly z teórie umeleckého textu (PV)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Kapitoly z dejín slovanských literatúr (PV)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Teória prekladu	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Individuálne štúdium odbornej literatúry, heuristika k dizertačnej práci (PV)	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Iný predmet z ponuky fakúlt (V)	5	PH	2. (2.-3.)	podľa IP
Vypracovanie posudku na záverečnú bakalársku prácu (V)	10	PH	3. – 4. (4.-5.)	podľa IP
Vedenie práce, prezentovanej na študentskej vedeckej konferencii (V)	10	PH	3. – 4. (4.-5.)	podľa IP
Odborné prednášky, semináre a tvorivé dielne (V)	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Vlastná pedagogická alebo iná odborná činnosť (V)	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP

Jednotky tvorivej činnosti v oblasti vedy	Počet kreditov	Forma ukončenia	Rok štúdia	Semester
Aktívna účasť na domacom vedeckom podujatí	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Aktívna účasť na zahraničnom vedeckom podujatí	10	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Účasť na riešení vedeckého projektu (VEGA, KEGA, APVV a pod.)	15	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Vedecká štúdia v zahraničnom recenzovanom časopise alebo zborníku	20	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Vedecká štúdia v domacom recenzovanom časopise alebo zborníku	10	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Recenzia a iná publikovaná odborná práca	5	PH	1. – 4. (1.-5.)	podľa IP
Študijný pobyt mesačný I, II	5	PH	3. – 4. (4.-5.)	podľa IP
semestrálny I, II	15		3. – 4. (4.-5.)	
Práca k dizertačnej skúške	10	PH	3. (4.)	podľa IP
Dizertačná skúška	20	S	3. (4.)	podľa IP
Dizertačná práca (obhajoba)	30	S	4. (5.)	podľa IP

Poznámka:

V zátvorkách sú uvedené údaje pre externú formu v doktorandskom študijnom programe.

IP = individuálny študijný plán doktoranda

S = skúška

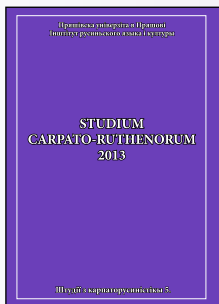
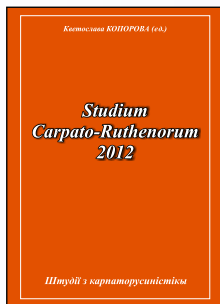
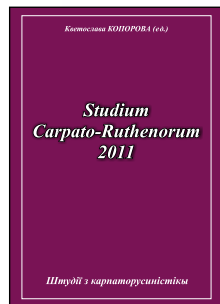
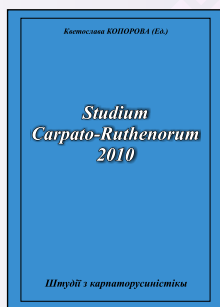
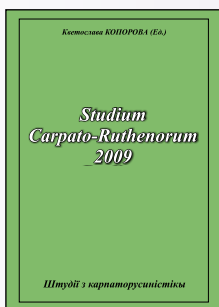
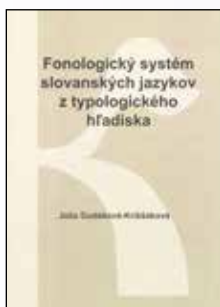
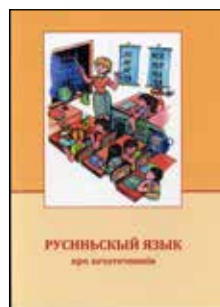
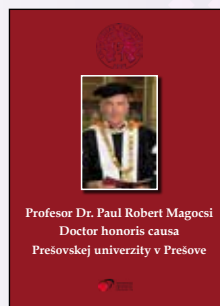
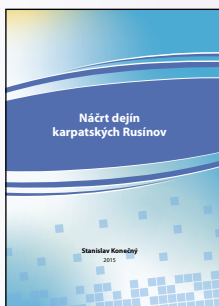
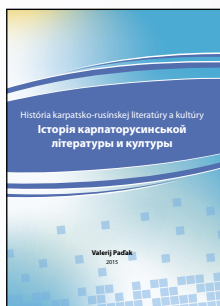
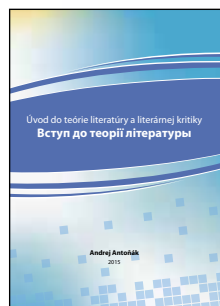
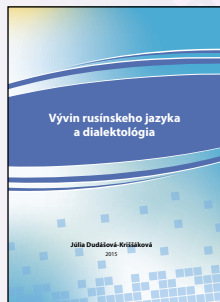
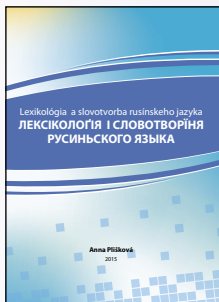
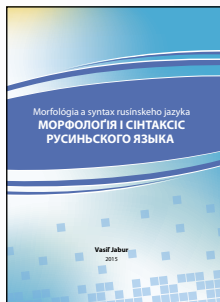
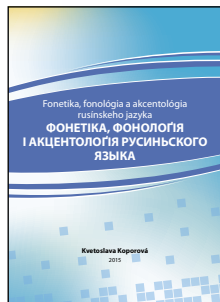
PV = povinne voliteľný (predmet)

PH = priebežné hodnotenie

P = povinný (predmet)

V = výberový (predmet)

VYBRANÉ PUBLIKÁCIE PRACOVNÍKOV ÚRJĽ PU ВИБРАТЫ ПУБЛІКАЦІЇ РОБІТНИКІВ ІРЯК ПУ

PODUJATIA ÚRJK PU VO FOTOGRAFIÁCH АКЦІЇ ІРЯК ПУ У ФОТОГРАФІЯХ

1. Deň otvorených dverí na ÚRJK PU. 14. 9. 2010 účastníkmi projektu boli študenti 3. ročníka gymnázií zo Sniny a Medzilaboriec.
2. Deň otvorených dverí na PU. Súčasťou študentského mestačka bol aj stánok ÚRJK PU. Prácu ÚRJK a možnosti štúdia rusínskeho jazyka a literatúry na PU prezentovali pracovníci ÚRJK a študenti rusinistiky.
3. Hostom 1. vedeckého seminára karpatorusinistiky (12. 2. 2009) bol prof. Dr. Paul Robert Magocsi, historik Torontskej univerzity v Kanade.
4. 7. seminár karpatorusinistiky (31. 3. 2010) bol venovaný 15. výročiu kodifikácie rusínskeho jazyka na Slovensku. Referujúci: doc. PhDr. Vasiľ Jabur, CSc., jeden z hlavných kodifikátorov rusínskeho jazyka v SR (v strede), doc. PhDr. Anna Plišková, PhD., a Mgr. Alexander Zozulák, šéfredaktor redakcie Rusyn i Narodný novyny.
5. Na 25. seminári karpatorusinistiky (12.2.2014) svoju prvotinu v rusínskom jazyku „Россыпаны рядкы“ predstavila absolventka ŠP Rusínsky jazyk a literatúra Mgr. Petra Semancová-Tkáčová (vpravo). Štúdium rusínskeho jazyka je motiváciou pre literárnu tvorbu Bc. Jany Staškovej, študentky 2. ročníka Mgr. ŠP.

6. Na 30. vedeckom seminári karpatorusinistiky s prednáškou na tému Miesto rusínčiny v rodine slovanských jazykov (18.3.2015) vystúpila jubilujúca profesorka PhDr. Júlia Dudášová, DrSc. V mene ÚRJK PU jej zablahoželala PhDr. Kvetoslava Koporová, PhD., vedecká tajomníčka ÚRJK a zároveň moderátorka podujatia.
7. V roku 2015 projekt Vedeckého seminára karpatorusinistiky na PU sa prehupol už do 7. ročníka. Počas tohto obdobia si získal svojich stálych priaznivcov.
8. Najvýznamnejším vzdelávacím projektom ÚRJK PU je Studium Carpato-Ruthenorum – Medzinárodná letná škola rusínskeho jazyka a kultúry. Prvý ročník letnej školy bol slávnostne otvorený 14. 6. 2010 za účasti prof. RNDr. Reného Matloviča, PhD., vtedajšieho rektora PU, prof. Dr. P. R. Magocsiho, prezidenta Karpatskorusínskeho výskumného centra v USA, PhDr. K. Koporovej, PhD., učiteľky rusínskeho jazyka, doc. PhDr. Anny Pliškovej, PhD., riaditeľky ÚRJK.
9. Účastníci letnej školy tradične sú hosťami ÚRJK PU. Na stretnutí získajú mnoho informácií o činnosti a projektoch ústavu.
10. Účastníkmi posledných dvoch ročníkov letnej školy v roku 2014 a 2015 boli prevažne mladí ľudia zo Slovenska a zo zahraničia. Fotografia je z otvorenia 5. ročníka SCR (16. 6. 2014).
11. Významnou súčasťou projektu letnej školy je poznávanie rusínskej kultúry v regiónoch historickej Karpatskej Rusi. Fotografia zachytáva návštevu účastníkov SCR 2014 v lemkovskej oblasti, konkrétne v kúpeľnom mestečku Krynica, kde sa nachádza pamätník Nikifora Krynického, významného lemkovského inštitného maliara.

12. Učítelia medzinárodnej letnej školy rusínskeho jazyka a kultúry každoročne sa stretávali na neformálnom posedení s rektorom PU R. Matlovičom.
13. Oblíbenou súčasťou letnej školy aj pre verejnosť je Literárny večer. Hostom Literárneho večera na SCR 2014 (27.6.2014) bola tajomníčka rusínskej komisie Úradu splnomocnenca ÚV SR Natália Kuchtová (v strede).
14. 26.4.2012 hosťami ÚRJK PU boli študenti Pedagogickej univerzity v Krakove, ktorí v Poľsku študujú ruský jazyk spolu s lemkovskou filológiou. Študentov sprevádzala Dr. hab. Helena Duc -Fajfer, učiteľka, spisovateľka a kultúrna aktivistka medzi Rusínmi v lemkovskej oblasti.
15. Rektor Prešovskej univerzity prof. RNDr. René Matlovič, PhD., spolu s ďalšími pracovníkmi PU a ÚRJK navštívili v dňoch 21. – 26. 10. 2012 Torontskú univerzitu v Kanade. Účelom bolo rokovanie s dekanom Fakulty humanitných a prírodných vied TU prof. Dr. Mericom S. Gertlerom o spolupráci aj v oblasti karpatorusínistiky.
16. 4.10.2013 ÚRJK PU navštívila ombudsmanka SR JUDr. Jana Dubovcová. Na stretnutí na tému rusínskeho školstva sa zúčastnili učitelia základných škôl s vyučovaním rusínskeho jazyka a s vyučovacím jazykom rusínskym, učitelia večerných škôl rusínskeho jazyka a učitelia ÚRJK PU.
17. Z iniciatívy Mgr. Petra Krajňáka 4. 2. 2013 na ÚRJK PU sa uskutočnilo stretnutie zástupcov Rusínskej obrody (F. Vico, JUDr. P. Krajňák, Mgr. A. Kuzmíaková), kodifikátorov rusínskeho jazyka (doc. PhDr. J. Paňko, CSc. a doc. PhDr. V. Jabur, CSc.) a pracovníkov ÚRJK. Cieľom bolo pripomenúť si 18. výročie kodifikácie a „vyprevadiť“ na cestu do Bratislavy pamätnú tabuľu, ktorú inštalovali na budove internátu „Družba“, v ktorom sa 27.1.1995 uskutočnil slávnostný akt vyhlásenia kodifikácie rusínskeho jazyka na Slovensku.

18

19

20

21

22

23

18. Poradným orgánom ÚRJĽ PU v otázkach normotvorby rusínskeho jazyka je jazyková komisia. Zasadnutia komisie 11. 11. 2011 sa zúčastnili: (sprava) PhDr. Juraj Cihra, CSc., doc. PhDr. Juraj Paňko, CSc., doc. PhDr. Anna Plíšková, PhD., doc. PhDr. Vasil' Jabur, CSc., PhDr. Kvetoslava Koporová, PhD. a PhDr. Marta Beňková, PhD.
19. Otázky spojené so štúdiom rusínskeho jazyka a literatúry na PU boli náplňou pracovného stretnutia učiteľov ÚRJĽ PU so študentmi bakalárskeho a magisterského ŠP (3. 10. 2013).
20. 16. júna 2013 štátnicami z rusínskeho jazyka a literatúry ukončili magisterské štúdium prvé absolventky akreditovaného učiteľského ŠP Rusínsky jazyk a literatúra: (sprava) Mgr. Jana Boguská z Kamienky a Mgr. Petra Semancová-Tkáčová z Čertižného. Spolu s nimi takisto úspešne absolvovala štátnice na bakalárskom stupni štúdia Mgr. Michaela Hudáková z Prešova.
21. 20. mája 2014 hosťom ÚRJĽ PU bol predseda Rusínskej obrody na Slovensku Ing. Milan Mňahončák. Na neformálnom stretnutí, na ktorom sa diskutovalo o perspektívach rusínskeho hnutia na Slovensku a vo svete, boli prítomní doc. PhDr. Vasil' Jabur, CSc., a prof. Dr. Paul Robert Magocsi.
22. 17. marca 2015 ÚRJĽ PU navštívil kolektív riešiteľov projektu, ktorý sa týka výskumu hovorovej podoby rusínskeho jazyka, z Univerzity F. Schillera v Jene (Nemecko) na čele s prof. Dr. Achimom Rabusom. S pracovníkmi ÚRJĽ diskutovali o možnostiach spolupráce na danom projekte.
23. 21. marca 2015 z iniciatívy odbornej garantky projektu Večerné školy rusínskeho jazyka pre deti i dospelých PhDr. Ľuby Kráľovej, PhD., sa na ÚRJĽ uskutočnil pracovný seminár učiteľov týchto škôl s pracovníkmi ÚRJĽ PU. Seminár bol zameraný na jazykovedné otázky rusínskeho spisovného jazyka.

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE

ÚSTAV RUSÍNSKEHO JAZYKA A KULTÚRY

ІНСТИТУТ РУСІНСЬКОГО ЯЗЫКА І КУЛЬТУРЫ

www.unipo.sk/pracoviska/urjk

KARPATORUSINISTIKA

- Neviete, čo je to **karpatorusinistika**?
- Chýbajú vám vedomosti o **karpatských Rusínoch**?
- Chcete sa naučiť **rusínsky spisovný jazyk**?
- Máte ambície byť **odborníkmi na karpatorusinistické štúdie**?

PRIHLÁSTE SA NA ŠTÚDIUM NA PREŠOVSKÚ UNIVERZITU!

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA ako jediná na Slovensku ponúka:

- bakalárske štúdium rusínskeho jazyka a literatúry v kombinácii
- magisterské štúdium rusínskeho jazyka a literatúry v kombinácii
- doktorandské štúdium v ŠP Slavistika – rusínsky jazyk a literatúra
- prehĺbenie vedomostí na jedinej Medzinárodnej letnej škole rusínskeho jazyka a kultúry vo svete – Studium Carpatho-Ruthenorum
- účasť na domácich a zahraničných vedeckovýskumných, edukačných a kultúrnych projektoch zameraných na karpatorusinistiku

ISBN 9788055513614

